

eme “gossip” in English-language dictionaries made it possible to distinguish in its meaning certain semantic components verbalized in dictionary articles. The communicative factors that cause gossiping and the pragmatic functions that gossips perform in social interaction have been determined in the characters’ interaction in English fictional discourse.

Key words: fictional discourse, phatic speech, genre, gossip, gossiping.

Статтю отримано 4.04.2022 р.

DOI: 10.18524/2307–4558.2022.37.261453

УДК [811.161.2+811.161.1]’373.7

БАШКІРОВА Наталія Павлівна,

старший викладач кафедри мовної та загальногуманітарної підготовки іноземців Одеського національного університету імені І. І. Мечникова; пров. Маяковського, 7, м. Одеса, 65082, Україна; тел.: +38 097 8778331; e-mail: bashnatal@gmail.com; ORCID ID: 0000–0002–3079–1099

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ХВИЛЮВАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА РОСІЙСЬКІЙ МОВАХ: ЗІСТАВНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті розкрито національно-культурну специфіку фразеологізмів на позначення хвилювання в українській та російській мовах. **Мета** дослідження — визначити національно-культурні особливості українських і російських фразеологічних одиниць (ФО) на позначення занепокоєння, хвилювання, переживання, тривоги на основі специфіки звичаїв, вірувань, побуту, що відбито в них. **Об’єкт** дослідження — українські та російські ФО на позначення занепокоєння, хвилювання, переживання, тривоги. **Предмет** дослідження — наявність / відсутність у відображенні такими ФО національно та культурно специфічних рис українців і росіян. **Результатом** зіставного вивчення подібностей та відмінностей ФО цієї фразеологічної мікросистеми в українській та російській мовах, опертя на структурно-граматичні, семантичні та функційні особливості ФО у кожній з цих мов, а також використання критеріїв відбору і відповідної методики дослідження матеріалу було виявлено еквівалентні, близькі або подібні і безеквівалентні українські та російські відповідники фразеологізмів на позначення занепокоєння, хвилювання, переживання, тривоги. Зроблено **висновки** про наявність в українській та російській фразеосистемах еквівалентних, безеквівалентних фразеологізмів і фразеологізмів-аналогів.

Ключові слова: фразеологізм; емоція; еквівалентність; національно-культурна специфіка; українська та російська мови.

Постановка проблеми та її зв’язок із попередніми дослідженнями. Нині в лінгвістиці переважає антропоцентрична тенденція, що пропонує досліджувати «людину в мові та мову в людині» [9, с. 5–6]. За словами Н. Д. Арутюнової, «людина відобразила в мові свій фізичний образ, свої внутрішні стани, свої емоції та свій інтелект, своє ставлення до предметного та непередметного світу, природи — земної та космічної, — свої дії, своє ставлення до колективу людей і до іншої людини. Майже в кожному слові можна знайти сліди людини. Мова наскрізь антропоцентрична» [2, с. 3]. Антропоцентричне начало дуже чітко проявляється у фразеології. Фразеологізми — цінне джерело знання менталітету народу. Вони акумулюють міфи, легенди, звичаї, ставлення до життя. На думку Х. Касареса, в них відбито всю історію предків, всю психологію, звичаї, традиції [7, с. 255]. О. О. Селіванова висловлює схожу думку: «Фразеологізм будь-якої мови є лінгвосеміотичним феноменом, у якому у стійкій формі зберігаються та транслюються уявлення етносу про навколишній світ» [10, с. 11]. На переконання Є. М. Степанова і Н. Г. Ареф’євої, фразеологія в культурологічному аспекті відбиває специфічне національне, регіональне, соціальне, історичне бачення і структурування світу [напр.: 1; 13–15]. Вона відображає менталітет, специфіку звичаїв, вірувань, культуру, побут, міфологічні уявлення народу. Фразеологізми свідчать про особливості національного характеру, способу мислення, морально-естетичні цінності, які сформувалися під впливом географічного, історичного, політичного, культурного, соціального та деяких інших факторів. Найважливішу роль фразеологічних одиниць у відображенні національних картин світу відзначає С. Г. Тер-Мінасова [17], бо ці одиниці є невід’ємною частиною культури народу, органом саморефлексії, самопізнання та самовираження національної культури.

Важливою групою фразеологічного фонду багатьох мов є суперконцепт «Людина». Про це свідчать дослідження І. Березньової, Т. Дьякової, О. Каракуци, О. Майбороди, О. Селіванової та інших.

Об’єктом дослідження ставали фразеологізми з компонентами «частини тіла людини», «душа», «ментальність», «риси характеру», окремі «емоції» тощо. Проте фразеологічна мікросистема фразеосемантичного поля «Емоції людини», до якої ми включаємо емоції занепокоєння, хвилювання, переживання й тривоги, не була об’єктом попередніх досліджень. З огляду на це буде цікавим зіставне дослідження цієї фразеологічної мікросистеми в українській та російській мовах.

Формулювання завдань. Метою нашого дослідження є визначення національно-культурних особливостей українських і російських фразеологічних одиниць (ФО) на позначення занепокоєння, хвилювання, переживання, тривоги на основі специфіки звичаїв, вірувань, побуту, які відбиваються в них. Отже, об'єктом вивчення виступають українські та російські ФО на позначення занепокоєння, хвилювання, переживання, тривоги, а предметом — риси української та російської національно-культурної специфіки, яка відображена в них. У роботі застосовано зіставне вивчення подібностей та відмінностей ФО цієї фразеологічної мікросистеми в українській та російській мовах. Ми спираємося на структурно-граматичні, семантичні та функційні особливості ФО у кожній із зазначених мов. Основним критерієм визначення семантичних подібностей і розбіжностей ФО досліджуваної мікросистеми є наявність або відсутність їх формальної та семантичної еквівалентності в українській та російській мовах щодо позначення занепокоєння, хвилювання, переживання або тривоги.

Виклад основного матеріалу. У фразеологічній системі української та російської мов окрему семантичну групу складають фразеологізми зі значенням емоційного стану особи із загальним компонентом значення *бути в якомусь стані*. Особливістю такої групи в обох мовах є те, що всі одиниці мають як мінімум дві ознаки — загальну і диференційну, — які відбивають денотат: конкретний емоційний стан людини. Фразеологізми позначають прості стани і такі, за яких переживаються відразу кілька емоцій (іноді протилежних), наприклад, *серце падає* — відчуття тривоги, переляку, розпачу; *в очах темніє (потемніло, тьмариться, потьмарилося)* — комусь стає погано з причини сильного хвилювання, обурення, гніву. Характер денотату пояснює і факт відсутності в цій групі ФО, які мали б лише загальний компонент «емоційний стан особи» і не включали б диференційних компонентів, що конкретизують цей стан.

Опертя на загальний семантичний диференційний компонент ФО в обох мовах дає змогу поєднувати ФО в підгрупи зі значенням конкретних емоційних станів. Якщо фразеологізми позначають складні емоції, віднесення їх до будь-якої підгрупи визначають тим, яка емоція в певному випадку домінує. Так, *сердце падает* потрапляє до підгрупи зі значеннями «страх», «переляк», «жах», оскільки саме ці емоції домінують. Спираючись на семантичні диференційні ознаки та використовуючи принцип нарощування інтенсивності емоції, можна чітко виокремити 14 підгруп у фразеологічному полі «Вираження емоцій»:

1. Захоплення, захват, радість, щастя.
2. Добрі побажання, підбадьорення.
3. Здивування, подив.
4. Інтерес, увага.
5. Байдужість.
6. Насмішка, зневага, презирство.
7. Збентеження, сором, сором'язливість.
8. Прикрість, сум, туга.
9. Образа.
10. Роздратування, досада.
11. Обурення, гнів.
12. Попередження, застереження, небезпека.
13. Занепокоєння, хвилювання, переживання, тривога.
14. Переляк, страх, жах, розпач.

Ці 14 підгруп розташовано нами у логічній послідовності: від найбільш сильних позитивних емоцій до найбільш сильних негативних. У статті йдеться про ФО підгрупи 13 «Занепокоєння, хвилювання, переживання, тривога». В українській мові ми виявили понад 90 ФО, які слід віднести до цієї підгрупи, у російській мові — лише 52. В обох мовах усі фразеологізми цієї підгрупи мотивовані, внутрішня форма їх прозора і відображає відповідні відчуття, поведінкові реакції людини.

Залежно від внутрішньої форми ФО та на основі встановлених у психології компонентів почуття (внутрішнє переживання, поведінкова реакція, фізіологічні зміни в організмі людини) фразеологізми можна об'єднати в ряди. Перший і найбільший ряд стосується внутрішніх переживань: *братъ / хватать за душу (за сердце), сам не свой, как на (горячих) угольях, бить тревогу, выматывать (всю) душу // брати / взяти за живе, торкати серце, камінь на душі (на серці)* тощо. Інші фразеологізми із таким значенням пов'язано з образами, що передають фізіологічні відчуття та сприйняття людини: зорові, слухові, тактильні, смакові, інші. В українській мові це, наприклад: *в очах темніє / тьмариться, болоче (дожкульне, вразливе) місце, примушувати поспіти, голова болить про щось*; у російській мові: *бросает // кидает в жар, сердце (душа) разрывается на части, не смыкает глаз* тощо. Образна основа більшості фразеологізмів підгрупи 13 в обох мовах відбиває зовнішні, видимі реакції людини в умовах сприйняття, переживання, що зумовлено самою специфікою почуттів занепокоєння, тривоги, хвилювання, коли людина не здатна залишатися у звичайному, зовні стриманому стані (порівняймо, наприклад: *шматок попереж горла (руба в горлі) стає і кусок в горло не лезет*). В основі цих ФО лежить образ, що фіксує фізіологічний стан м'язів горла із причин хвилювання (їх спазм) і, як наслідок, неможливість проковтнути шматок. Характерно, що всі ФО цієї підгрупи обома мовами є розмовними.

Невід'ємним компонентом семантики ФО виступає їхнє категоріальне значення. Ця підгрупа представлена фразеологізмами двох основних і більш частотних семантико-синтаксичних розрядів. Більше половини ФО в українській мові і близько половини ФО в російській є дієслівними. Переважна більшість українських дієслівних ФО за структурою є словосполученнями з об'єкним зв'язком керування, декілька — з обставинним зв'язком іменного прилягання, одна — із зв'язком суто прилягання (примушувати попріти). Переважна більшість російських ФО побудовано за моделлю словосполучення з підрядним об'єкним значенням і 2 — з підрядним обставинним значенням (*бросает в жар, в глазах темнеет // мутится // зеленеет*). Дві російських ФО мають відкриту структуру: *как (будто, словно, точно) на иголках (быть, чувствовать себя); как на (горячих) углях // углях (сидеть, быть, чувствовать себя)*. В українській мові — аналогічна картина: *як на голках (бути, сидіти)*.

Серед українських ФО ЗЗ — предикативних, і всі вони організовані як прості двоскладні речення незамкненої структури: *голова наморочиться, душа болить* та інші. 7 російських фразеологізмів предикативні, з них 5 являють собою прості речення двоскладної незамкненої структури: *голова кружится, душа (сердце) болит*; 2 — складні речення замкненої структури: *у кого что болит, тот о том и говорит; ветром море колышет, молвою — народ* (це прислів'я, що й пояснює їхню синтаксичну структуру). Українським субстантивним фразеологізмам словосполученням з атрибутивним значенням і формальним зв'язком керування (*камень (який?) на души; душа (яка?) не на месте*) та зі зв'язком узгодження (*сам не свій*) відповідають подібні російські субстантивні фразеологізми з атрибутивним значенням і зв'язком керування (*камень (какой?) на сердце / на душе; душа / сердце не на месте*) та з атрибутивним значенням і зв'язком узгодження (*сам не свой*). Переважання дієслівних одиниць дає змогу охарактеризувати підгрупу 13 як підгрупу активного емоційного стану особи. З іншого боку, саме дієслівні фразеологізми відображають внутрішні переживання людини і передають фізичні (фізіологічні) відчуття і сприйняття, що пояснює переважання дієслівних конструкцій.

Спільність семантики ФО, їх структурної організації — дієслівні словосполучення та двоскладні речення — визначають однаковість синтаксичних позицій у реченні. ФО зі структурою дієслівних словосполучень виступають у реченні в ролі присудка; фразеологізми, побудовані за моделлю двоскладного речення, є фразеологізованою основою речення. У такому реченні ФО виконує одну синтаксичну функцію.

У значеннях аналізованих фразеологізмів є сема, яка характеризує стан людини, ситуації. Це логічно пов'язане із самим значенням емоцій занепокоєння, хвилювання, переживання, які не передбачають зазвичай активних дій з боку людини, яка ці емоції переживає.

Зіставлення ФО підгрупи *хвилювання* в українській та російській мовах дає змогу заявити, що абсолютна більшість російських ФО мають українськомовні відповідники або еквіваленти. Так, переважна більшість російських фразеологізмів цієї підгрупи мають еквіваленти або тотожні вирази в українській мові, напр.: *камень на душе (на сердце) — камінь на душі (на серці); бросает / кидает в жар — кидає у жар; в глазах темнеет (мутится, зеленеет) — в очах темніє (тьмариться); не находит (себе) места — не знаходити (собі) місця* тощо.

Збігаючись в основній формі, українсько-російські еквіваленти часто відрізняються кількістю та компонентним складом варіантів. При цьому в українській мові ФО варіюються частіше і різноманітніше, в російській вони стабільніші: *голова кружится / закружилась — голова крутится // наморочится // чманіє // туманіє // макітриться; сердце (душа) разрывается на части — душа (серце) розривається на шматки // крається* і т. д. Багато російських ФО мають аналоги. За умови зіставлення семантично близьких ФО виявляються і аналоги, і еквіваленти. Так, 3 ФО цієї підгрупи в російській мові мають і еквіваленти, і аналоги: *братъ // хватать // взять за душу (за сердце) — брати // взяти // хапати // ухопити за душу (за серце), торкати серця*. Наведені російські та українські фразеологічні відповідники не є еквівалентними, а лише фонові, аналогічні. Далі: *кусок в горло не идёт // не лезет — шматок у горло не йде // не лізе, поперек горла (руба в горлі) стає; битъ // забить тревогу — бити / здійсмати тривогу, бити // дзвонити на сполох (на гвалт)*. Фразеологізми *торкаться серця, бити // дзвонити на сполох, шматок поперек горла стає* — не еквіваленти. Вони є аналогами або відповідниками з однаковою структурою, але різними несинонімічними компонентами. Прикладом еквівалентної пари ФО в українській і російській мовах є *як на голках (бути, сидіти) — как (будто, словно, точно) на иголках*. Однак у російській мові є синонім цієї ФО, який слід розглядати як фоновий аналог українському відповіднику: *как на (горячих) углях (углях)*.

В обох мовах є ФО, які зовсім не мають відповідних еквівалентів в іншій мові. Наприклад, серед російських ФО ми відзначили таких одиниць три: *ад кромешный на душе; ветром море колышет, молвою — народ; у кого что болит, тот о том и говорит*; серед українських ФО таких 7: *вганяти // ввігнати у ніт, примушувати // примусити попріти, ніт гонити з когось, шашіль точить кого, терпне серце у кого, у голові макітриться від чого* тощо.

Враховуючи семантичні, формальні та функційні показники ФО на позначення занепокоєння, хвилювання, переживання, тривоги в українській та російській мовах, можна зробити такі висновки.

1. Фразеологізми в досліджуваних мовах мають три основні типи співвідношень: еквівалентні, (фонові) аналогічні та безеквівалентні.

2. Еквівалентні ФО мають повну структурну, семантичну та функційну відповідність. Ця відповідність зумовлена подібним осмисленням денотатів у різних етносів. У структурі ФО з еквівалентними відносинами може мати місце лексико-граматичне варіювання, якщо воно не порушує єдності внутрішнього образу та функцій, а отже, і еквівалентності фразеологізмів.

3. Співвідношення аналогів мають ФО, значення яких побудовано різноманітними асоціаціями: однаковими, подібними, а іноді і різними. Асоціації є своєрідним культурним кодом. Вони в образній формі передають значення ФО і, водночас, підкреслюють їхню національно-мовну специфіку.

4. Найбільш яскраво відображають національний колорит безеквівалентні ФО. Лексичні компоненти їхньої структури нерідко акцентують національні реалії або національне забарвлення власних назв.

Порівняльний аналіз фразеосемантичної групи фразеологізмів на позначення занепокоєння, хвилювання, переживання, тривоги дав змогу виявити як спільні, так і відмінні риси в українському та російському фразеотворенні. Безперечно, що саме за умов використання контрастивного підходу найбільш явно та повно розкривається національна своєрідність фразеологічних одиниць, виявляючи етнічну і / або національно-культурну специфіку фразеологізмів тієї чи іншої мови.

Література

1. Арефьева Н. Г. Фразеология русских переселенческих говоров Юга Украины / науч. ред. Е. Н. Степанов. Одеса : Астропринт, 2021. 352 с.
2. Арутюнова Н. Д. Введение. *Логический анализ языка. Образ человека в культуре и языке* / Отв. ред. Н. Д. Арутюнова, Н. Б. Левонтина. Москва : Индрик, 1999. С. 3–11.
3. Березнева І. М. Особливості вивчення фразеологічних одиниць із соматизмами як наукова проблема. *Лінгвістичні дослідження*. Харків : ХДПУ імені Г. С. Сковороди, 2000. № 5. С. 122–127.
4. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Лингвострановедческая теория слова. Москва : Русский язык, 1980. 320 с.
5. Д'якова Т. О. Фразеологічна картина світу як складова мовної картини світу. *Лінгвістика*. Луганськ : Альма-матер, 2005. Вип. 1 (4). С. 27–33.
6. Каракуця О. М. Лінгвокультурологічний аналіз фразеологізмів із компонентом *душа*. *Лінгвістичні дослідження*. Харків : ХДПУ імені Г. С. Сковороди, 2001. № 6. С. 72–79.
7. Касарес Х. Введение в современную лексикографию. Москва : Изд-во иностр. лит., 1958. 354 с.
8. Майборода О. А. Внутрішня форма фразеологізму як відтворення національної самотності мовного колективу. *Лінгвістичні дослідження*. Харків : ХДПУ імені Г. С. Сковороди, 2000. № 4. С. 72–78.
9. Маслова В. А. Лингвокультурология : Учеб. пособие для студентов высших учебных заведений. Москва : Академия, 2001. 208 с.
10. Мокієнко В. М. Славянская фразеология. Москва : Высшая школа, 1980. 286 с.
11. Селіванова О. О. Нариси з української фразеології (психологічний та етнокультурний аспекти). Київ-Черкаси : Брама, 2004. 276 с.
12. Словник фразеологізмів української мови / відп. ред. В. О. Винник. Київ : Наук. думка, 2003. 788 с.
13. Степанов Е. Н. Фразеология города как лингвокультурное пространство. *Научный вестник Измаильского державного гуманитарного университета. Филологические науки*. Измаил, 2008. Вип. 25. С. 130–135.
14. Степанов Є. М. Українські запозичення в лексиці та фразеології російського мовлення Одеси. *Одеський лінгвістичний вісник* : наук.-практ. журнал. Одеса : НУ ОЮА, 2015. Вип. 6. Т. 1. С. 99–104.
15. Степанов Е. Н. Сценарная специфика региональной фразеологии. *Мова*. Одеса : Астропринт, 2017. № 28. С. 30–36. DOI : 10.18524/2307-4558.2017.28.115857.
16. Телия В. Н. (отв. ред.) Большой фразеологический словарь русского языка. Москва : АСТ-пресс книга, 2006. 784 с.
17. Тер-Минасова С. Г. Язык и коммуникация. Москва : Озон, 2008. 264 с.
18. Фёдоров А. И. Фразеологический словарь русского литературного языка. Москва : Астрель, АСТ, 2008. 828 с.

References

1. Arefieva, N. G. (2021), *Phraseology of Russian settler dialects of the South of Ukraine* [*Frazeologiya russkikh pereselencheskikh govorov Yuga Ukrainy*], sci. ed. Ye. N. Stepanov, Astroprint Publishing house, Odessa, 352 p.
2. Arutyunova, N. D. (1999), "Introduction", *Logical analysis of language. The image of a person in culture and language* ["Vvedeniye", *Logicheskiy analiz yazyka. Obraz cheloveka v kulture i yazyke*], N. D. Arutyunova, N. B. Levontina (eds.), Indrik, Publishing house, Moscow, pp. 3–11.
3. Berезneva, I. M. (2000), "Peculiarities of studying phraseological units with somatisms as a scientific problem", *Lingvistichni doslidzhennya* ["Osoblyvosti vyvchennya frazeolohichnykh odynyts' iz somatyzmamy yak naukova problema"], *Linhvistychni doslidzhennya*, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, No. 5, pp. 122–127.
4. Vereshchagin, Ye. M., Kostomarov, V. G. (1980), *Linguistic and regional theory of the word* [*Lingvostranovedcheskaya teoriya slova*], Russkiy yazyk Publishing house, Moscow, 320 p.
5. D'yakova, T. O. (2005), "Phraseological picture of the world as a component of the linguistic picture of the world", *Linguistics* ["Frazеolohichna kartyna svitu yak skladova movnoyi kartyny svitu"], *Linhvistyka*, Al'ma-mater Publishing house, Luhans'k, vol. 1 (4), pp. 27–33.

6. Karakutsia, O. M. (2001), “Linguistic and cultural analysis of phraseological units with a soul component”, *Lingvistichni doslidzhennja* [“Linhvokulturolohyniyi analiz frazeolohizmiv z komponentom dusha”, *Linhvistychni doslidzhennja*], H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, No. 6, pp. 72–79.
7. Casares, H. (1958), *Introduction to modern lexicography* [Vvedeniye v sovremennuyu leksikografiyu], Foreign Literature Publ., Moscow, 354 p.
8. Mayboroda, O. A. (2000), “The internal form of phraseology as a reproduction of the national identity of a language group”, *Lingvistichni doslidzhennja* [“Vnutrishnya forma frazeolohizmu yak vidtvorenniya natsional'noyi samobutnosti movnoho kolektyvu”, *Linhvistychni doslidzhennja*], H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, No. 4, pp. 72–78.
9. Maslova, V. A. (2001), *Linguoculturology : Textbook* [*Lingvokul'turologiya : Ucheb. posobiye*], Academy Publishing house, Moscow, 208 p.
10. Mokienko, V. M. (1980), *Slavic phraseology* [*Slavyanskaya frazeologiya*], Vysshaya shkola Publishing house, Moscow, 286 p.
11. Selivanova, O. O. (2004), *Essays on Ukrainian phraseology (psychocognitive and ethnocultural aspects)* [*Narysy z ukrayins'koyi frazeolohiyi (psykhokohnyivnyy ta etnokul'turnyy aspekty)*], Brama Publishing house, Kyiv-Cherkasy, 276 p.
12. *Dictionary of phraseological units of the Ukrainian language* (2003) [*Slovnnyk frazeolohizmiv ukrayins'koyi movy*], V. O. Vinnyk (ed.), Naukova dumka Publishing house, Kyiv, 788 p.
13. Stepanov, Ie. N. (2008), “Phraseology of the city as a linguocultural space”, *Scientific Bulletin of the Izmail State University of Humanities. Philological sciences* [“Frazеologiya goroda kak lingvokul'turnoe prostranstvo”, *Naukovyy visnyk Izmayil's'koho derzhavnogo humanitarnoho universytetu*], Izmail State University of Humanities Press, Izmail, vol. 25, pp. 130–135.
14. Stepanov, Ie. N. (2015), “Ukrainian borrowings in the vocabulary and phraseology of the Russian speech of Odessa”, *Odessa Linguistic Journal* [“Ukrayinski zapozychennia v leksytsi ta frazeolohiyi rosiiskoho movlennia Odesy”, *Odeskyi linhvistychnyi visnyk : nauk.-prakt. zhurnal*], National University “Odessa Law Academy”, Odessa, no. 6, vol. 1, pp. 99–104.
15. Stepanov, Ie. N. (2017), “Scenarious specificity of regional phraseology”, *Mova / Language* [“Stsenarnaya spetsyfika regional'noy frazeologii”, *Mova*], Odessa I. I. Mechnikov National Univ., Astroprint, Odessa, vol. 28, pp. 30–36. DOI : <https://doi.org/10.18524/2307-4558.2017.28.115857>.
16. Telia, V. N. (ed.) (2006), *Big phraseological dictionary of the Russian language* [*Bol'shoy frazeologicheskii slovar' russkogo yazyka*], AST-Press Kniga Publishing house, Moscow, 784 p.
17. Ter-Minasova, S. G. (2008), *Language and communication* [*Yazyk i kommunikatsiya*], Ozon Publishing house, Moscow, 264 p.
18. Fedorov, A. I. (2008), *Phraseological dictionary of the Russian literary language* [*Frazeologicheskii slovar' russkogo literaturnogo yazyka*], Astrel, AST Publishing house, 828 p.

Natalya P. BASHKIROVA,

Senior Lecturer of the Department of Linguistic and Humanitarian Training for Foreigners, Odessa I. I. Mechnikov National University; 7, Mayakovsky lane, Odessa, 65062, Ukraine; tel.: +38 097 8778331; e-mail: bashnatal@gmail.com ; ORCID ID: 0000-0002-3079-1099

LINGUOCULTURAL FEATURES OF PHRASEOLOGIES ON THE SYMBOLS OF EXCITEMENT IN THE UKRAINIAN AND RUSSIAN LANGUAGES

Summary. The article reveals the national and cultural specificity of phraseological units for excitement in the Ukrainian and Russian languages. The **purpose** of this work is to determine the national and cultural features of Ukrainian and Russian phraseological units (PhU) for the designation of concern, excitement, worry, anxiety based on the specifics of customs, beliefs, and everyday life that are reflected in them. The **object** of the study is Ukrainian and Russian phraseological units for the designation of concern, excitement, worry, anxiety. The **subject** of the study is the presence / absence of nationally and culturally specific features of Ukrainians and Russians in the display of such PhUs. As a **result** of comparative analysis of the similarities and differences of the PhU of this phraseological microsystem in the Ukrainian and Russian languages, based on the structural-grammatical, semantic and functional features of the PhU in each of these languages, as well as the use of selection criteria and the appropriate method of researching the material, it was found that they are equivalent, close or similar and non-equivalent Ukrainian and Russian equivalents of phraseological units denoting concern, excitement, worry, anxiety. **Conclusions** are made about the presence of equivalent, non-equivalent phraseological units and analogous phraseological units in the Ukrainian and Russian phraseological systems.

Key words: phraseology; emotion; equivalence; national and cultural specificity; the Ukrainian and Russian languages.

Статтю отримано 6.04.2022 р.